

Sygn. akt IV CK 298/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

SSN Stanisław Dąbrowski

SSA Aleksandra Marszałek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Grupy Inwestycyjno - Przemysłowej "E.(...)" Spółki z o.o. w K. przeciwko D.M. o zapłatę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 października 2005 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 stycznia 2005 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok w części zmieniającej wyrok Sądu I instancji (pkt. I a i b) oraz w części orzekającej o kosztach procesu (pkt. III i IV) i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 26 stycznia 2005 r. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w B. z dnia 31 sierpnia 2004 r. w ten sposób, że w miejsce zasądzonej nim na rzecz strony powodowej Grupy Inwestycyjno – Przemysłowej „E.(...)” kwoty 52.665 zł., zasądził od pozwanego D. M. kwotę 20.038 zł. Sprawa niniejsza rozpoczęła się pozwem, którym strona powodowa domagała się orzeczenia nakazem

zapłaty w postępowaniu upominawczym, że pozwany ma jej zapłacić 64.730 zł., jako należność za kupiony u powódki cement. Do pozwu dołączono cztery faktury, którymi powódka dowodziła zgłoszone żądanie. Nakazem z dnia 1 kwietnia 2004 r. uwzględniono żądanie pozwu w całości. W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwany zakwestionował istnienie zobowiązań wskazanych w pozwie i fakturach. Strona powodowa w odpowiedzi na sprzeciw zmieniła żądanie pozwu, wskazując, że na dochodzoną kwotę składają się następujące należności: 30.624 zł. tytułem odszkodowania za szkodę spowodowaną nienależytym wykonaniem zobowiązania z umów o usługi przeładunkowe i wynikające z tego braki cementu i stali, 19.465 zł. tytułem należności za sprzedany pozwanemu cement, 14.640 zł. tytułem zwrotu uiszczonych przez stronę powodową należności na rzecz pracowników pozwanego. Sąd Okręgowy ustalił, że strony łączyły dwie umowy o świadczenie usług przeładunkowych: cementu i stali. Współpraca stron zakończona została z końcem września 2003 r. a w dniu 1 października 2003 r. przeprowadzono spis z natury w miejscu składowania towarów, który wykazał braki cementu i stali o wartości odpowiednio 17.767 zł. i 12.867 zł. Roszczenie odszkodowawcze uznał Sąd pierwszej instancji za uzasadnione w całości. Z pozostałych, uwzględnił kwotę 16.041 zł., jako należność za sprzedany pozwanemu cement i 6000 zł. z tytułu zwrotu nakładów poniesionych przez powódkę na uruchomienie magazynów pozwanego w trakcie obowiązywania umowy. Ostatecznie, łącznie zasądził kwotę 52.665 zł. Rozpoznając apelację pozwanego, Sąd Apelacyjny zmienił wyrok zasądzając w miejsce kwoty 52.665 zł., kwotę 20.038 zł. Sąd ten uznał, że dopuszczalność rozpoznania nowych twierdzeń powódki zgłoszonych dopiero po wniesieniu sprzeciwu od nakazu zapłaty przez pozwanego, powinna być oceniona z perspektywy art. 479¹² § 1 k.p.c. Uzależniona więc była od wykazania przez powódkę, że powołanie tych twierdzeń w pozwie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, powódka nie sprostала powyższemu w odniesieniu do twierdzeń dotyczących szkody, wynikłej z nienależytego wykonania zobowiązania. Twierdzenia te, powołane z uchybieniem terminu z art. 479¹² § 1 k.p.c., nie mogły więc być rozpoznane. Czyny to koniecznym pomniejszenie zasądzonej kwoty o kwotę odszkodowania (30.624 zł.) i dodatkowo o 2003 zł., jako nieudowodnioną (zawyżoną) należność za sprzedany cement.

Kasację od powyższego wyroku wniosła strona powodowa. W kasacji, opartej na podstawie z art. d. 393¹ pkt 2 k.p.c., strona powodowa, powołując się na mogące

mieć wpływ na wynik sprawy naruszenie art. 193 k.p.c. i 479¹² § 1 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w części, dotyczącej roszczenia odszkodowawczego (30.624 zł.) i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił, że dokonana przez niego modyfikacja powództwa była dopuszczalna w świetle art. 193 k.p.c., a art. 479¹² § 1 k.p.c. nie może prowadzić do odmiennych wniosków. Konsekwencją dopuszczalności zmiany powództwa w postępowaniu gospodarczym, powinno być przyznanie powodowi uprawnienia do powołania nowych twierdzeń i dowodów na ich poparcie. W kasacji podniesiono nadto, że nawet w razie uznania, że zmiana powództwa nie była dopuszczalna, i tak nie doszło do prekluzji zgłoszonych twierdzeń i dowodów, bowiem potrzeba ich powołania powstała dopiero na skutek wniesienia przez pozwanego sprzeciwu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie mają zastosowanie przepisy dotyczące kasacji w wersji redakcyjnej i numeracji obowiązującej przed dniem 6 lutego 2005 r. (art. 3 ustawy z 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego i ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98).

Kasacja jest uzasadniona. W pierwszej kolejności rozważenia wymagała kwestia, czy w sprawie gospodarczej, prowadzonej według przepisów o postępowaniu upominawczym, powód może, po wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty, zmienić powództwo. Przedmiotowa zmiana powództwa w postępowaniu cywilnym uregulowana jest w art. 193 k.p.c. Zgodnie z jego treścią; zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość sądu. Zastrzeżenie to jest jedynym ograniczeniem, wprowadzonym ogólnymi przepisami o postępowaniu. Zmiana powództwa, to zmiana jego istotnych elementów, tj. żądania oraz podstawy prawnej i faktycznej. Oczywiście, zmiana nie musi obejmować ani całości powództwa, ani wszystkich wskazanych elementów. Może ograniczać się do części sformułowanego żądania, jednego lub kilku innych elementów powództwa. W sprawie niniejszej powód zmienił podstawę faktyczną i prawną, co do części żądania, bowiem zrezygnował z żądania zapłaty z tytułu nieuiszczonej ceny sprzedaży, a w to miejsce domagał się zapłaty odszkodowania za nienależyte wykonanie umowy o świadczenie usług przeładunkowych, przy czym wysokość dochodzonej kwoty nie uległa zmianie. Zakaz przekroczenia przepisów o właściwości nie został więc naruszony, co oznacza, że w świetle ogólnych zasad regulujących dopuszczalność zmiany powództwa, dokonane

przez stronę powodową przekształcenie przedmiotowe, uznać trzeba za spełniające powyższe reguły. Sprawa niniejsza toczy się jednak w trybie postępowań odrębnych – postępowania upominawczego i postępowania w sprawach gospodarczych. Według utrwalonego w judykaturze poglądu, stosowanie w jednej sprawie różnych uregulowań przyjętych, w mających zastosowanie w sprawie postępowaniach odrębnych, odbywa się zgodnie z regułą, że norma szczególna - obowiązująca w jednym postępowaniu - uchyla szersze uprawnienie przewidziane w przepisach drugiego (wyrok SN z 3 grudnia 2003 r., I CK 363/02, OSP z 2004 r., nr 11, poz. 142). Przepisy o postępowaniu w sprawach gospodarczych, jak również przepisy o postępowaniu upominawczym, nie zawierają jednak żadnych szczególnych unormowań dotyczących przedmiotowej zmiany powództwa w tych postępowaniach. Pozwala to na przyjęcie, że taka zmiana w toku tych postępowań odrębnych jest dopuszczalna. Ilekroć ustawodawca taką możliwość chciał ograniczyć lub wyeliminować, decydował o tym wprost w przepisach regulujących właściwe postępowanie odrębne. I tak w postępowaniu nakazowym uczynił to w art. 495 § 2 k.p.c., zgodnie, z którym w toku postępowania po wniesieniu zarzutów nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych, w postępowaniu uproszczonym w art. 505⁴ k.p.c. stanowiącym, że zmiana powództwa jest niedopuszczalna. Pozostaje dalej do rozważenia, czy dopuszczalność zmiany powództwa i ewentualnie, w jakim zakresie, została ograniczona art. 479¹² § 1 k.p.c. W myśl tego przepisu, w pozwie powód jest obowiązany podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, iż ich powołanie w pozwie nie było możliwe, albo że potrzeba powołania wynikła później. Jest to jeden z przepisów, w ramach których ustawodawca rozszerza oraz umacnia system prekluzji materiału procesowego nieprzedstawionego w określonym terminie, sprzyjający koncentracji materiału dowodowego. System ten polega, ujmując rzecz ogólnie, na nałożeniu na strony ciężaru przedstawienia sądowi wszystkich znanych im faktów, dowodów i zarzutów w określonym terminie, pod rygorem utraty możliwości późniejszego ich przytaczania lub powoływania (uchwała SN z 17 lutego 2004 r., III CZP 115/03, OSNC z 2005 r., nr 5, poz. 77). Przepisy te, a w tym wypadku przepis art. 479¹² § 1 k.p.c., nie mogą być jednak interpretowane w całkowitej izolacji od innych przepisów kodeksu postępowania cywilnego a jeden z ich podstawowych celów, jakim jest sprawność postępowania, nie może służyć do eliminowania ogólnych reguł obowiązujących w postępowaniu zwykłym, z postępowań odrębnych, gdy normujące je przepisy ograniczeń takich wyraźnie nie

wprowadzają. Omawiany przepis nie dotyczy zmiany powództwa. Jak wyżej wskazano, w sprawie gospodarczej toczącej się według przepisów o postępowaniu upominawczym zmiana taka jest dopuszczalna. Zmiana powództwa z reguły stanowi zgłoszenie nowego powództwa, z równoczesnym dorozumianym cofnięciem poprzedniego (wyrok SN z 28 lutego 1958 r., III CR 464/57, OSP z 1960 r., nr 11, poz. 290). Konsekwencją powyższego jest dopuszczenie możliwości powołania nowych faktów i dowodów na poparcie zmienionego powództwa. W innym wypadku, to znaczy przy przyjęciu, że zmiana dopuszczalna jest tylko w ramach faktów i dowodów przytoczonych w pozwie, zmiana powództwa byłaby bardzo ograniczona. Wyeliminowana zostałaby w zasadzie zmiana podstawy faktycznej, trudno bowiem zakładać wariantowe uzasadnianie żądań, a nawet wariantowe ich zgłaszanie. Często dopuszczalność zmiany sprowadzałaby się do możliwości ograniczenia żądania, tylko taka zmiana, bowiem z reguły mieściłaby się w przytoczonych w pozwie okolicznościach i nie wymagała dodatkowego dowodzenia. Takie zawężenie przedmiotowej zmiany powództwa nie znajduje uzasadnienia w przepisach postępowania cywilnego. Prowadzi to do wniosku, że w wypadku przedmiotowej zmiany powództwa, odpowiadającej wymogom z art. 193 k.p.c., dokonanej w sprawie gospodarczej, toczącej się w postępowaniu upominawczym, rygory określone w art. 479¹² § 1 k.p.c. stosuje się do pisma modyfikującego powództwo.

Sąd Apelacyjny zajmując odmienne stanowisko w tej kwestii, powództwa w zmienionym kształcie w zasadzie nie rozpoznał. Końcowe stwierdzenia uzasadnienia o niewykazaniu szkody, lakoniczne i bez jakiegokolwiek odniesienia się do odmiennych ustaleń sądu pierwszej instancji i materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, nie dają podstaw do przyjęcia, że Sąd drugiej instancji, będący sądem merytorycznym, rozpoznał apelację w tym zakresie.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 k.p.c.).